

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Arctische Argwaan

De Noordpool en Amerikaans wantrouwen in internationale regimes

Hille, C.; Janssens, R.

Publication date

2019

Document Version

Final published version

Published in

Atlantisch Perspektief

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Hille, C., & Janssens, R. (2019). Arctische Argwaan: De Noordpool en Amerikaans wantrouwen in internationale regimes. *Atlantisch Perspektief*, 43(3), 4-11.
<https://www.jstor.org/stable/48581489>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Arctische argwaan

De Noordpool en Amerikaans wantrouwen in internationale regimes

Charlotte Hille en Ruud Janssens

Recentelijk zijn de spanningen tussen de Verenigde Staten en Rusland rond de Noordpool toegenomen. Beide landen kondigden meer militaire inzet in de regio aan. De aanleiding voor deze acties is klimaatverandering en daardoor het verdwijnen van de ijsvelden in de zomer. Het beleid van president Trump past in zijn confronterende “America First”-politiek. Maar er is een achterliggend probleem dat minstens zo belangrijk is: conservatieve Republikeinen die weigeren het VN-Zeerechtverdrag te ratificeren. We zullen het Amerikaanse Noordpoolbeleid als *case study* gebruiken om te illustreren dat er al langere tijd een groep prominente nationalistische Amerikanen is die internationale regimes niet vertrouwt en ingaat tegen internationale samenwerking, en indirect zelfs tegen Amerikaanse nationale belangen.

De dikte van het ijs in de Noordelijke IJszee is de afgelopen decennia snel afgenomen. Gemiddeld was het ijs in 1970 bijna drie meter dik, terwijl dat in 2010 gemiddeld nog geen meter was. In 2030 zou de Noordelijke IJszee in de zomer ijsvrij kunnen zijn. Sommige deskundigen zijn ervan overtuigd dat begaanbare handelsroutes in de komende jaren al mogelijk zijn. Handelsroutes ten noorden van Rusland en Canada zouden de transporttijd van Oost-Azië naar Europa en de Amerikaanse oostkust aanzienlijk verkorten. Tevens is er een schatting van de Amerikaanse overheid uit 2008 dat 30% van de nog te ontginnen wereldvoorraad gas zich in het Noordpoolgebied bevindt, terwijl dat geldt voor 13% van de wereldvoorraad olie. Bij een stijging van de temperatuur zijn deze voorraden gas en olie makkelijker toegankelijk.

President Vladimir Poetin kondigde recent aan de Russische inzet in het Noordpoolgebied te vergroten om de handelsroute ten noorden van zijn land mogelijk te maken.¹ De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken,

Mike Pompeo, verklaarde kort daarna dat de Verenigde Staten de agressieve houding van Rusland en China in het Noordpoolgebied zorgwekkend vinden. Pompeo kondigde aan dat de VS zijn ijsbrekervloot en kustwacht gaat vergroten, meer militaire oefeningen zal houden en binnenkort een hoge militaire officier voor de Noordpool benoemt. Tevens komt er voor het eerst sinds 1953 weer een Amerikaanse diplomatieke vertegenwoordiging op Groenland. Tegelijkertijd weigerde Pompeo een gezamenlijke verklaring van de Arctische Raad (het overlegorgaan van de landen rond de Noordpool) te tekenen die klimaatverandering als probleem benoemde.²

Pompeo ontkende dat de Verenigde Staten een conflict hebben in de regio met Canada: “The challenges in the Arctic aren’t between the United States and Canada, let me assure you. ... There are others that threaten to use it in ways that are not consistent with the rule of law.”³ Het probleem dat Pompeo niet wilde bespreken is dat de VS claimt dat de Noordelijke Doorvaart een internationaal

water is, terwijl Canada stelt dat deze zeeweg in de Canadese territoriale wateren ligt. Als de Noordelijke IJszee ijsvrij is, dan is deze kwestie essentieel voor de handelsroutes van de koopvaardij en voor de aanwezigheid van marineschepen.

De regering-Trump heeft twee keuzes gemaakt die afwijken van eerder Amerikaans beleid: het ontkennen van klimaatveranderingen (en het bespreken van de gevolgen daarvan voor het Noordpoolgebied) en de confronterende benadering van Russische aanwezigheid en Chinese belangstelling in de regio (in plaats van internationaal overleg). Het niet-ratificeren van het VN-Zeerechtverdrag (de United Nations Convention of the Law of the Sea; UNCLOS) is een situatie die al langer speelt. Vanaf de jaren '90 weigeren conservatieve Republikeinen het verdrag te ratificeren, omdat ze vinden dat internationale verdragen een bedreiging vormen voor de status van de Amerikaanse grondwet. Zoals we zullen aangeven maken deze Republikeinen daarmee de oplossing van een aantal internatio-

nale problemen moeilijker of onmogelijk. Zowel eerdere Republikeinse als Democratische presidenten, het bedrijfsleven én het Pentagon hebben het belang van ratificatie tevergeefs bepleit. De benadering die Trump kiest voor het Noordpoolgebied heeft gevolgen op korte termijn, maar het niet-ratificeren van UNCLOS is een fundamenteeler probleem, dat al langere tijd Amerikaans internationaal leiderschap ondermijnt.

Het VN-Zeerechtverdrag

De relatie tussen de Verenigde Staten en het VN-Zeerechtverdrag is complex. In 1943 besloot president Franklin D. Roosevelt tot een uitbreiding van het continentaal plat tot 100-150 zeemijl uit de kust. Tot dat moment strekte de territoriale zee zich uit tot drie zeemijl uit de kust. Pas in 1945 hadden de ministeries van Defensie en Buitenlandse Zaken een plan klaar. President Harry S. Truman claimde dat jaar een continentaal plat als de zee niet meer dan 600 *feet* (182,88 meter) diep was.⁴ Andere

[IJsberen](#). Sommige deskundigen zijn ervan overtuigd dat begaanbare handelsroutes via de Noordelijke IJszee in de komende jaren al mogelijk zijn (foto: Wikimedia Commons)

staten namen dit beleid over en het vormde de basis voor het eerste VN-Zeerechtverdrag, dat de VS ratificeerde op 12 april 1961.⁵

Inmiddels onderhandelden staten over een tweede Zeerechtverdrag, met als belangrijkste onderwerp een uitbreiding van de territoriale wateren. De partijen kwamen er niet uit en het verdrag kwam nooit tot stand. Omdat het belang van eenduidigheid in de afbakening van de zee bleef bestaan, werd in 1982 een derde Zeerechtverdrag opengesteld voor ratificatie. Een belangrijk discussiepunt was overeenstemming over afbakening van territoriale wateren, een exclusieve zone en het continentaal plat. De belangen hierbij betroffen visserijrechten en het winnen van grondstoffen op de bodem van de zee (*deep seabed mining*).

President Ronald Reagan vond dat UNCLOS III vooral Amerikaanse bedrijven die grondstoffen op de bodem van de zee wilden winnen tekortdeed. Na nieuwe onderhande-

lingen leidde dat tot een aanpassing van het verdrag naar Amerikaanse wensen. Presidenten Clinton, Bush en Obama waren voor ratificatie van UNCLOS, maar een klein aantal Republikeinse senatoren blokkeerde ratificatie. Zij waren bang soevereiniteit op te geven.

Een nadeel voor de Amerikanen van het niet-ratificeren van UNCLOS III is dat zij de territoriale zee niet kunnen uitbreiden, en net zomin het continentaal plat tot 350 zeemijl kunnen claimen. Daarmee kunnen de overheid en het bedrijfsleven geen aanspraak maken op minerale grondstoffen, olie en gas in dat gedeelte van de zee.

Staten konden binnen tien jaar na ratificatie hun claims op het continentaal plat kenbaar maken. De Verenigde Staten konden geen claim indienen, die naast bevestiging van de rechtmatigheid ook een oplossing kon bieden bij overlappende claims, zoals de eerdergenoemde Noordelijke Doorvaart met Canada. Wanneer de Verenigde Staten gelijk hebben, dient Canada Amerikaanse schepen vrije doorgang

[Amerikaanse parachutisten oefenen in Alaska. De toenemende Russische activiteiten, zowel in het Noordpoolgebied als in Georgië en Oekraïne, zorgden voor een actiever Amerikaans defensiebeleid, ook rond de Noordpool \(foto: Flickr/U.S. Department of Defense\)](#)

te verlenen, terwijl Canada de wateren voor buitenlandse schepen kan sluiten als die tot zijn territoriale wateren behoren. Een andere overlappende claim tussen Canada en de Verenigde Staten betreft de Beaufortzee. Volgens Canada dient de grens de landgrens te volgen, terwijl de Verenigde Staten menen dat de equidistantielijn moet worden gevolgd.⁶ Als de Verenigde Staten olie- en gasvelden buiten de kust van Alaska wil veiligstellen, die zich mogelijk uitstrekken tot onder Canadees grondgebied, kan het VN-Zeerechtverdrag ook een rol spelen.

Een voorbeeld van hoe UNCLOS III een grensconflict heeft kunnen beslechten is de oplossing van het conflict over de grenzen van de Barentszee tussen Noorwegen en de Russische Federatie. In 2011 werd dit conflict bijgelegd na 40 jaar ruzie. De landen verdeelden de Barentszee in vrijwel gelijke stukken, waardoor de Russische Federatie en Noorwegen zowel in het water als op en in de zeebodem kunnen ontginnen. Beide partijen zijn tevreden.

Het Amerikaanse bedrijfsleven, Alaska en UNCLOS

Toen in 2012 de regering-Obama de ratificatie van UNCLOS door de Amerikaanse Senaat probeerde te krijgen was het vooral minister van Buitenlandse Zaken Hillary Clinton die de zaak bepleitte. Clinton gaf aan hoe Amerikaans buitenlands beleid en de belangen van het Amerikaanse bedrijfsleven overeenkwamen. Zij gaf in deze context vier redenen aan waarom de ratificatie van UNCLOS goed zou zijn: ten eerste kunnen Amerikaanse bedrijven dan in het hele 200-mijlsgebied boren naar olie en gas. Ten tweede is ook 'diep seabed mining' mogelijk. Ten derde bood klimaatverandering nieuwe mogelijkheden in het Noordpoolgebied, waarbij uitbreiding van het continentaal plat tot 350 zeemijl uit de kust mogelijk zou zijn op grond van UNCLOS. Ten vierde zou ratificatie van UNCLOS het mogelijk maken dat de Verenigde Staten ook konden meepraten over de claims van andere staten die partij zijn bij UNCLOS.

Clinton noemde waarschijnlijk de belangen van het bedrijfsleven zo nadrukkelijk om de steun van Republikeinse senatoren te krijgen. Zij probeerde daarmee ook een binnenlands politiek probleem te omzeilen. Sinds Alaska als staat tot de Verenigde Staten is toegetreden (in 1959) is er een felle discussie tussen de olie- en gaslobby en milieuvrijwilligers over hoe groot de olievelden in Alaska zouden moeten zijn.

Milieuvrijwilligers maakten zich zorg over de gevolgen voor

de natuur van meer industriële activiteiten in Alaska. Vooral milieurampen als met de Exxon Valdez in 1989 (in Zuid-Alaska) en de Deepwater Horizon in 2010 (in de Golf van Mexico) vergrootten de vrees dat dergelijke ongelukken ook in het noorden van Alaska zouden kunnen plaatsvinden. Daarnaast protesteert een belangrijk deel van de autochtone bevolking tegen een toename van olie-industrie en de gevolgen voor het milieu omdat ze het als een bedreiging voor hun manier van leven zien.

De argumenten voor het boren naar meer olie en gas gaan vooral over de toename van werkgelegenheid en inkomsten voor de staat Alaska. Veel inwoners van Alaska steunen de olie-industrie omdat de olie- en gaswinning inkomsten genereren voor de staat Alaska, en daardoor betalen ze geen inkomstenbelasting of btw. Per jaar bepaalt de staat de winstdeling van de burgers in de olie- en gasinkomsten. In 2017 kreeg elke inwoner van Alaska een cheque van \$1.100 van de staat. Politici in Alaska zijn daarom voor méér oliewinning, soms meer dan de oliemaatschappijen (die ook nog naar kosten en opbrengsten moeten kijken). Deze situatie verleidde de voormalige gouverneur van Alaska en vicepresidentskandidate Sarah Palin tot de uitspraak: "Drill, baby, drill!"

Het was vooral Royal Dutch Shell dat naar olie boorde in en ten noorden van Alaska. Shell besloot dat op dit moment oliewinning niet rendabel is. De kosten van oliewinning in Noord-Alaska zijn 50% tot 100% hoger dan in Texas. Fracking heeft tevens de olieprijs verlaagd. Voor Shell is het goedkoper en aantrekkelijker om elders in de wereld olie te winnen. Het heeft nog wel een claim op een stuk land gehouden, maar net zoals de oliebedrijven Eni, ConocoPhillips en Iona Energy heeft Shell veel landclaims opgegeven.

De regering-Trump en de Republikeinse meerderheid in het Congres besloten in december 2017 om toestemming te geven voor meer oliewinning in Noord-Alaska aan het Italiaanse bedrijf Eni. Tegelijkertijd bood de regering 900 stukken land ten verkoop aan. Uiteindelijk boden slechts zeven partijen op minder dan 1% van het beschikbare land. De redenen voor de matige belangstelling waren de slechte infrastructuur in het gebied en de lage prijs van ruwe olie: \$60 per vat in de tweeënhalve jaar voor de veiling.

Ook al is olie- en gaswinning in het noorden van Alaska op dit moment niet rendabel, als de klimaatverandering verder doorzet nemen de kosten om grondstoffen te winnen op land en op zee in Alaska af. Daardoor wordt die

productie aantrekkelijker. Zoals Clinton al aangaf is er een duidelijk belang voor het Amerikaanse (en internationale) bedrijfsleven en voor de Amerikaanse regering om UNCLOS te steunen en op die manier meer territorium en winge-bied te claimen.

De Noordpool en Amerikaanse nationale veiligheid

Zowel de regering van George W. Bush als van Barack Obama benadrukte internationale samenwerking in het Noordpoolgebied. Op diplomatiek gebied gebeurde dat in de Arctische Raad, een organisatie van Noordpoollanden en autochtone bevolking. Op defensiegebied legde Bush de focus op coöperatie om terrorisme te bestrijden en Obama noemde vooral gedeelde belangen. In de Noord-pool Strategie van 2013 gaf toenmalig minister van Defensie Chuck Hagel aan dat hij zich zorgen maakte over de consequenties van klimaatverandering en tot welke investeringen Defensie zou moeten overgaan. In die zin is het beleid dat Pompeo aankondigde, met een uitbreiding van het aantal ijsbrekers en de versterking van de Coast Guard, een voortzetting van het beleid van Hagel.

Hagel gaf ook aan dat hij zich zorgen maakte over hoe sommige politici mogelijke conflicten rond de Noordpool benadrukten en dat een dergelijke situatie als snel node-loos zou kunnen escaleren. Vandaar dat hij internationale samenwerking benadrukte en ook graag ratificatie van UNCLOS wilde zien. Hagel zag een garantie van internati-onale doorvaart en andere rechten in het verdrag en een mogelijkheid om internationale conflicten via het UN-CLOS-raamwerk op te lossen.⁷

Het Noordpoolbeleid van de regering-Trump uit 2016 benadrukte ook het belang van internationale samenwer-king.⁸ UNCLOS kwam echter in het document niet voor. Het idee van internationale samenwerking leek haaks te staan op het "America First"-beleid van Trump. De recente opmerkingen van Pompeo benadrukken meer de rol van de Verenigde Staten en minder die van bondgenoten.

Toch heeft het Pentagon al samenwerkingsprojecten opgezet en is dat blijven doen. De toenemende Russische activiteiten, zowel in het Noordpoolgebied als in Geor-gië en Oekraïne, zorgden voor een actiever Amerikaans defensiebeleid. In 2011 zette het militaire hoofdkwar-tier United States European Command de Arctic Secu-rity Forces Roundtable op om te overleggen met zeven Noordpoollanden (Canada, Denemarken, Finland, IJsland, Noorwegen, Zweden en de Verenigde Staten) en Frankrijk,

Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Nederland over mi-lieu, infrastructuur en gezamenlijke militaire oefeningen. In dezelfde tijd gaven Canada en andere NAVO-partners aan dat ze liever geen actieve rol van de NAVO in het Noordpoolgebied zien, om Rusland niet te provoceren. In 2018, als de spanningen tussen Rusland en NAVO-landen zijn toegenomen, vindt er wel een grote NAVO-oefening in Noorwegen plaats, Trident Juncture, om "mogelijke vijanden af te schrikken".⁹

Het is de vraag of Trump, nu minister van Defensie James N. Mattis weg is, het defensiebeleid ten aanzien van de Noordpool ingrijpend zal veranderen. Uit het eerdere be-leid, onder zowel Bush, Obama, als Trump, bleek de nood-zaak voor Defensie om internationaal samen te werken. Hagel gaf aan hoe belangrijk de ratificatie van UNCLOS was voor Defensie. Uit het Noordpoolbeleid van Trump blijkt dat de president van die benadering is afgeweken, en dat hij het pad volgt van de conservatieve Republikei-nen in de Senaat.

UNCLOS en het politieke debat in Amerika

In 1994 wonnen de Republikeinen in de Senaat en zij kozen Jesse Helms tot voorzitter van de commissie Buitenlandse Betrekkingen. Hij was tegen de VN en agendeerde ratificatie in het geheel niet. Volgens Helms waren de regels uit het Zeerechtverdrag onderdeel van het gewoonterecht en was ondertekening en ratificatie niet nodig. Helms werd in 2003 opgevolgd door de Republikein John Luger. Hij was vóór ratificatie, zeker na de aansla-gen van 9/11. Hoewel hij gesteund werd door de gehele commissie, kwam de ratificatie van het verdrag niet op de agenda in de Senaat. Onder het presidentschap van Obama nodigde de commissie Buitenlandse Betrekkingen, nu onder leiding van de Democraat John Kerry, leden van de regering uit om toe te lichten waarom zij ratificatie belangrijk achtten.

Naast de argumenten die Hillary Clinton inbracht voor het bedrijfsleven, probeerde ze ook de argumenten van de Republikeinen te ontkrachtten. Ze stelde dat de angst voor verlies van soevereiniteit ongegrond was, en dat er bij ratificatie juist territorium bijkwam, met name buiten de kust van Alaska. Clinton zag geen risico in de conflic-toplossingsmecha-nismen die het Zeerechtverdrag bood, omdat dergelijke mechanismen bij de Wereldhandelsorga-nisatie ook goed functioneerden. De angst met betrekking tot ontginning van de zeebodem was achterhaald, omdat tijdens Reagan dit probleem was opgelost.¹⁰ Clinton ontkrachtte het argument dat ratificatie van UNCLOS het

Een nederzetting op Groenland. Voor het eerst sinds 1953 komt er weer een Amerikaanse diplomatieke vertegenwoordiging op Groenland (foto: Flickr/Greenland Travel)

onmogelijk maakte om te spioneren op zee. De marine zou nog precies kunnen doen wat ze eerder deed, en het argument dat de Verenigde Staten niet zouden moeten ratificeren omdat het een 'VN-verdrag' was, deed ze af als belachelijk. Een ander argument dat naar voren kwam was dat tegenstanders bang waren dat marineschepen van andere mogendheden zonder toestemming door Amerikaanse wateren zouden kunnen varen. Dit is onjuist, omdat voor vreedzame doorvaart van marineschepen altijd voorafgaande toestemming vereist is. Ook de Republikeinse voormalige ministers van Buitenlandse Zaken George Shultz, Henry Kissinger, James Baker III, Colin Powell en Condoleezza Rice ondersteunden ratificatie.¹¹

Ondanks alle argumenten vóór werd in 2012 door 27 Republikeinen, inclusief de leider van de Republikeinen in de Senaat, Mitch McConnell, en latere presidentskandidaten Marco Rubio en Rand Paul, een brief gestuurd

naar de leider van de Senaat, Harry Reid (een Democraat uit Nevada), om zich tegen ratificatie van UNCLOS uit te spreken.¹² Na deze brief sloten zich nog 8 Republikeinen bij deze groep aan, waardoor duidelijk was dat er geen tweederdemeerderheid in de Senaat was om het wetsvoorstel te ratificeren.¹³

Een aantal Republikeinen heeft een diep geworteld wantrouwen jegens de VN, die volgens hen als supranationale organisatie de soevereiniteit van de Verenigde Staten zou kunnen bedreigen. Sinds de jaren '50 heeft de John Birch Society een actieve lobby tegen de VN gevoerd. Meer recent is de rol van de lobbygroep Heritage Action for America, onderdeel van de conservatieve denktank The Heritage Foundation. Volgens de website Politico wordt Heritage Action for America met name gefinancierd door de broers Charles en David Koch, die een conservatieve Republikeinse agenda nastreven. Deze organisatie is van

["Drill, baby, drill!"](#) In dit geval wordt er niet in Alaska geboord zoals Sarah Palin het bedoelde, maar wordt het ijs gebruikt voor het transport van militaire middelen. Militairen boren gaten in het ijs om later een brug te kunnen verankeren (foto: U.S. Department of Defense)

mening dat het Zeerechtverdrag een 'slecht idee' is.¹⁴

Case study: de Noordpool en kwijnend Amerikaans internationaal leiderschap

Het Amerikaanse Noordpoolbeleid is als *case study* om twee redenen interessant. Ten eerste: ondanks de ontkenning door Trump van klimaatverandering, confronteert de natuur de Amerikaanse regering met de gevolgen van temperatuurstijging. In de context van de Noordpool gaat de discussie over economische mogelijkheden, van olie- en gaswinning tot begaanbare handelsroutes (de mogelijke negatieve gevolgen voor natuur en mens komen nog niet zozeer ter sprake). De nieuwe ontwikkelingen dwingen de regering-Trump om beleid op te stellen om acties van Rusland en China op zijn minst in te dammen.

Ten tweede blijkt uit deze *case study* dat het beleid van Trump in lijn is met een al langer bestaand Republikeins beleid tegen internationale regimes. Ze zien internationale organisaties als een grotere bedreiging dan het voordeel dat bijvoorbeeld de Verenigde Staten en het Amerikaanse bedrijfsleven zouden hebben na de ratificatie van UNCLOS III. Een groep van 35 Republikeinse senatoren, die naar alle waarschijnlijkheid de ideeën van hun kiezers over de rol van de Verenigde Staten in de wereld vertegenwoor-

digen, en de Heritage Foundation, als lobbygroep, zijn machtig genoeg om de internationale rol van de Verenigde Staten te ondermijnen. Deze vaststelling duidt erop dat het probleem voor de internationale gemeenschap niet alleen bestaat uit de ideeën van president Trump, maar dat er een fundamenteelere kwestie is in de Amerikaanse samenleving.

Charlotte Hille is universitair docent internationaal recht en internationale betrekkingen bij Politologie aan de Universiteit van Amsterdam. Zij publiceerde onder andere: C. Hille & R. Gendron, "Conflict Resolution Practices of Arctic Aboriginal Peoples," *Conflict Resolution Quarterly*, vol. 30, no. 3 (2013), 347-367.

Ruud Janssens is hoogleraar Amerikanistiek aan de Universiteit van Amsterdam. Hij publiceert regelmatig over Amerikaans buitenlands- en defensiebeleid.

Wilt u reageren? Mail de redactie:
redactie@atlcom.nl.

1. Zie bijvoorbeeld Vladimir Isachenkov en Irina Titova, "Putin outlines ambitious Arctic expansion program", *The Spokesman-Review*, April 9, 2019, op www.spokesman.com.
2. Blake Hounshell, "Pompeo aims to counter China's ambitions in the Arctic", *Politico*, May 6, 2019, op www.politico.com.
3. Matthew Lee, "Mike Pompeo Omits Climate Change and Says Melting Ice Creates 'New Opportunities' for trade at Arctic Summit", *Time*, May 7, 2019, op <http://time.com>.
4. The White House, "Proclamations Concerning United States Jurisdiction Over Natural Resources in Coastal Areas and the High Seas", Press Release, September 28, 1945, op <https://history.state.gov>. Zie ook Donald R. Rottwell and Tim Stephens, *The International Law of the Sea* (Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2010), p. 5.
5. Zie ook United Nations Treaty Collection, Law of the Sea, Convention on the Continental Shelf, Geneva, 29 April 1958, p. 6, op <https://treaties.un.org>.
6. D. Rothwell, "The Canadian-U.S. Northwest Passage Dispute: A Reassessment", *Cornell International Law Journal*, Vol. 26, 1993, p. 332. De equidistantielijn is een grensscheiding die op gelijke afstand tussen beide landen loopt.
7. Department of Defense, "Arctic Strategy", November 2013, op <https://dod.defense.gov>.
8. "Report to Congress on Strategy to Protect United States National Security Interests in the Arctic Region", Department of Defense, December 2016, op <https://dod.defense.gov>.
9. Admiral James G. Foggo geciteerd in "Trident Juncture 2018 Press Conference," October 10, 2018, op www.nato.int.
10. Secretary of State Hillary Rodham Clinton, "Testimony before the Senate Committee on Foreign Relations, May 23, 2012, op <https://2009-2017.state.gov>.
11. Henry Kissinger, George Shultz, James Baker III, Colin Powell, and Condoleezza Rice, "Time to Join the Law of the Sea Treaty", *The Wall Street Journal*, May 30, 2012, op www.wsj.com.
12. Voor een eerdere versie van de bezwaren die de Republikeinen hadden tegen het ratificeren van UNCLOS, zie Ron Paul, "Sense of the Congress Resolution that the United States should not ratify the Law of the Sea Treaty", February 10, 2005, 109th Congress, 1st session, vol. 151, no. 14, E211-E212; Senator Jim Inhofe (R-OKL), "Law of the Sea Treaty", October 26, 2007, 11th Congress, 1st session, vol. 153, no. 164, S13487; en Senator Savid Vitter, "Law of the Sea Treaty", November 13, 2007, 110th Congress, 1st session, vol. 153, no. 175, S14241-S14243, alle op www.congress.gov.
13. Brief aan Senator Harry Reid, geciteerd in Julian Picquet, "Opposition to Law of the Sea Treaty heats up", *The Hill*, June 25, 2012, op <http://thehill.com>. Zie ook "Who are the Senators that oppose LOST?" Heritage Action for America, zonder datum op <http://heritageaction.com/stoplost/>.
14. Zie <http://heritageaction.com/stoplost/why-the-law-of-the-sea-treaty-is-still-a-bad-idea/>.